

Anne van den Dool

Van kledinguitleen tot biolab

Duurzaamheid in bibliotheekland

Ook voor bibliotheken is duurzaamheid een actueel thema. Zij zoeken naar manieren om duurzame ontwikkelingen te integreren in hun collecties, activiteiten en beleid om de meerwaarde van de bibliotheek als openbare ruimte in de lokale samenleving te laten zien.

Schakel tussen overheid en burger

In 2015 zetten alle 193 regeringsleiders van de lidstaten van de Verenigde Naties hun handtekening onder zeventien duurzame ontwikkelingsdoelen, ook wel de Sustainability Development Goals (SDG's) genoemd (United Nations Department of Economic and Social Affairs 2020). Ook de Nederlandse overheid sloot zich op dat moment aan bij een wereldwijde beweging die moet zorgen voor een duurzamere toekomst.

Met de transitie van zogenoemde uitleen-voorziening naar maatschappelijk-educatieve instelling heeft de openbare bibliotheek zich de laatste jaren in toenemende mate toegerust voor deze uitdaging. Zo kan zij vanuit haar verschillende kernfuncties niet alleen kennis en informatie verschaffen, maar ook het plaatselijke debat op gang brengen. Daarmee slaat de openbare bibliotheek in het beste geval een brug tussen de ambitieuze doelen van de landelijke overheid en het creëren van bewustzijn, welwillendheid en zelfs actie op lokaal niveau.

Om burgers daarin te faciliteren, is in meerdere bibliotheken, waaronder die in Heiloo en Alphen aan den Rijn, sinds enkele jaren een Huis van Duurzaamheid te vinden: een informatiepunt en fysieke ontmoetingsplek voor alles wat met verduurzamen te maken heeft. Met boeken, tips en activiteiten geeft de bibliotheek op een laagdrempelige manier advies

rondom thema's over duurzaamheid. Vaak wordt dit aanbod ontwikkeld in samenwerking met de lokale duurzaamheidsvereniging. Ook huisvesten verschillende bibliotheken al een Repair Café, waar vrijwilligers defecte apparaten of beschadigde goederen een tweede leven geven.

Bijzondere collecties

In haar oorspronkelijke opzet is de bibliotheek al een behoorlijk duurzaam instituut: boeken lenen is tenslotte beter voor de wereld dan ze te kopen. Sommige bibliotheken gaan daarin nog een stapje verder. Zij kunnen ook aandacht vragen voor duurzaamheid door meer boeken over dit thema in te kopen en deze prominenter te plaatsen: voorbeelden laten zien dat bibliotheken vanuit hun functie als kennisverspreider kunnen bijdragen aan de bewustwording rondom duurzaamheid.

Verschillende Friese bibliotheken verzamelen bijvoorbeeld zaden, die uitgeleend en weer teruggebracht worden. Bij de daar opgerichte zadenbibliotheek kun je kosteloos zaden van groenten, kruiden en bloemen lenen. Bezoekers kunnen de zaden zaaien, de zaadjes verzamelen en een deel terugbrengen naar de bibliotheek. Die zaden worden toegevoegd aan de collectie en opnieuw uitgeleend.¹

Kledinguitleen is een andere mogelijkheid. In samenwerking met de lokale kledingleenzaak **Outfit Library LESS** vergrootte de Arnhemse bibliotheek Rozet al eerder de bewustwording rond de gevolgen van fast fashion. Naast de mogelijkheid jassen, shirts en broeken te lenen stonden workshops kleding repareren, zelf duurzaam textiel maken en milieubewust wassen op het programma.

Aan de slag in makerplaatsen

Steeds meer bibliotheken beschikken over een makerplaats: een plek waar burgers terecht kunnen om te creëren, te experimenteren, kennis te vergaren en te delen. Binnen zulke labs kan het duurzaamheidsvraagstuk een belangrijke plaats innemen. Zo kunnen burgers worden aangemoedigd actief duurzame oplossingen te bedenken voor lokale, landelijke of zelfs wereldwijde vraagstukken en zelf helpen bij het inwinnen van data.

In de regio Tilburg heeft de Bibliotheek Midden-Brabant het voortouw genomen om burgers te betrekken bij het vergroenen van de omgeving. Onder de noemer Monitor van de Stad worden in het **FutureLab** verschillende data in beeld gebracht, bijvoorbeeld over de luchtkwaliteit, het energieverbruik en het aantal parkeerplaatsen in verschillende woonwijken. Een soortgelijk initiatief is te vinden in Bibliotheek Utrecht, waar deelnemers aan de workshop **Meet je stad** een meetkastje bouwen om bij te dragen aan de kennis over het effect van groene daken, parken en open water op het klimaat in de regio.

Ook elders in het land worden mooie stappen gezet. Bij CODA Apeldoorn zijn, als onderdeel van het CODA ExperienceLab, een **Plastic Recycle Hub** en een **BioDesignLab** te vinden. Bezoekers krijgen daar de mogelijkheid te experimenteren om restmateriaal, zoals plastic, voor nieuwe doeleinden te gebruiken. Zo krijgen zij inzicht in ontwikkelingen die op dit moment spelen in de wereld van de biotechnologie, zoals op het gebied van grondstoffen en afvalverwerking. De labs worden gecombineerd met een educatief programma voor het primair en voortgezet onderwijs en een uitgebreide programmering, waarin geïnteresseerden meer kunnen leren over hun mogelijke eigen bijdrage aan deze vraagstukken in de vorm van een duurzamere en bewustere levensstijl.

Groen beleid

Ook in hun beleid kunnen bibliotheken duurzame stappen zetten. Veel bibliotheken namen de laatste jaren hun intrek in een nieuw pand, als gevolg van gemeentelijke bezuinigingen, het fuseren van organisaties en de wens de maatschappelijke functie van de bibliotheek nog breder in te vullen. Zij kiezen daarbij steeds

Zadenbibliotheek Fryslân.

Fotografie:
Het staat er op!
Fotografie

vaker voor een duurzame oplossing, bijvoorbeeld door zonnepanelen te installeren en niet langer gebruik te maken van gas. Net als andere organisaties die bewust met verduurzaming bezig zijn, maken bibliotheken duurzame keuzes bij de inkoop van kantoorartikelen, koffie en thee in de automaten en ingrediënten voor de horeca-gelegenheden. Sommige vestigingen kiezen er zelfs voor de bibliotheekboeken niet langer te plastificeren – een bijzondere zet, omdat de boeken hierdoor juist minder lang meegaan. Het maakt mooi duidelijk welke dilemma's er komen kijken bij pogingen tot verduurzaming in bibliotheekland: de wil tot experimenteren is er, maar naar de beste vorm wordt in de zee van mogelijkheden soms nog gezocht. •

Literatuur

United Nations Department of Economic and Social Affairs (2020) **'The 17 Goals'**. Op: sdgs.un.org/goals, 9 oktober.

Noot

- 1 Met ingang van 2 juni gaat dit initiatief, Zadenbibliotheek Fryslân, over in Zadenbibliotheek Nederland en kunnen alle openbare bibliotheken in Nederland aan het project deelnemen.

Anne van den Dool is tekstschrijver, auteur en cultureel journalist. Ze werkt als onderzoeksredacteur bij de Koninklijke Bibliotheek